БАРЫ ДОЙДУЛАР ПРОЛЕТАРИЙДАРА, ХОЛБООКУЙ!

САҤА ОЛОХ

ССКП ЧУРАПЧЫ ОРОЙУОНУНААҔЫ КОМИТЕТЫН УОННА ҮЛЭҺИТТЭР ДЕПУТАТТАРЫН ОРОЙУОННААҔЫ СОВЕТЫН ОРГАНА

Орган Чурапчинского районного комитета КПСС и районного Совета депутатов трудящихся Якутской АССР

№ 29 (3829) | 1970 сыл. Кулун тутар 7 күнэ СУББОТА | Тахсара 39-с сыла Сиһината 2 харчы

Бырааһыннһыгынан, күнду доҕоттор!

ТУРУГУРДУН

кулун тутар 8 күнэ — аан дойду үлэһит дьахталларын биир санаалаһыларын күнэ!

ИЛЬИЧ БИИР КЭРИЭҺИН ТУҺУНАН

Аан дойду дьахталларын күнэ биһиги олохпутугар улахан бырааһыынньык бэлиэтинэн биллэ. Бу бырааһыынньык инники кийи саманата үгэй Владимир Ильич Ленинэ туһаайыллыа турар. Улуу сирдьит тэҥ бырааптаммыт советскай дьахтарга кини урукку оттугэр сананан да саманата тиийбэт үрдүккэ тэбээрбит күнүн—кулун тутар 8 күнүн дьахтар аймах дьиҥнээх бырааһыынньыга буоларын туһугар олус элбэҕи оҥорбута.

Үйэ анарын анарва оттугэр, 1920 сыл кулун тутар 4 күнүгэр Ильич кэнтитинэн суруллубут «Үлэһит дьахталлар аан дойдутаабы күннэригэр» диэн ыстатыйаны эппэтэ өйдүү түһэҕин. Онно Владимир Ильич бэл капиталлыам корүүньүк «демократиятыгар» дьахтар эр киһини кытта тэҥ буолуулуну оннооҕор куолутугар да буоллар кыайан олохтоботун ыйбыта. «Оттон Россия советскай республикатыгар,—диэн туттан суруйбута улуу сирдьит,—дьахтарга тэҥ буолууну сокуоккунан хааччыйда»

Ол эрээри ити кыра,—диэн бэлиэтээбитэ Ильич. —Биһиэхэ куолутугар эрэ тэҥ буолуу наадата суох, ессо экономическай, социальнай тэҥ буолуулар эппэ наадалар. Улуу сирдьит сорук туруорбута: «Дьахтары дьиэ-уот, кууҥуна, оҕо көрүүтүн-истиитин бүппэт түбүктэриттэн быыһаан туран, кинини общественнай туһалаах үлэҕэ тардыахха...»

Октябрь бастакы сылларыгар «Правда» редакциятыгар үлэлээбит кырдьаҕас большевичка Я. Исупова кэпсиир.

—1917 сыл ахсыныһыга бинр тыҥаһыыпаах үлэ күнүн кэннэттэн Владимир Ильич фабрикаларга дьахталлар үөрэҕинэн хабыллыыларын, үөрэҕэ суох буолуулуну утары хайдах үлэ ыытыларын билсэ бара сылдьыбыта. «Чешера» («Маак») фабрика фабкомун председателэ: «үөрэҕэ суох үлэһит дьахталлар бары ааҕарга, суруйарга үөрэнэллэр. Оттон бинр дьахтар—«тетя Паша» эрэ үөрэммэт. Мин кинини кыайан өйдөөбөппүн. Кини урут ыраахтааҕы былаһыы бириэмэтигэр ставкаларга уонна демонстрацияларга бастакынан кыттара. Оттон билигин үөрэхтэн аккаастанар»,—диэн кэпсээбитэ.

—Манна туох эрэ баар быһыылаах—диэбитэ Ильич.

Тетя Пашаны ыытырбыттара. Хата кини ессо да фабрикаҕа сылдьара. Ильич кинини кытта кэпсэппитэ, онно билбиттэрэ—бу дьахтар интитигэр кыһа өлбүтүн кэннэ үс оҕо хаалбыт, оттон күүтүөтэ фронтка сылдьар. Онон үөрэнэн баҕарар да кыаҕа суох. Онуоха Владимир Ильич тетя Пашалыын маннык сүбэлэспиттэрэ: кинээхэ сурукка үөрэтэ Н. К. Крупская дьэтигэр сылдьар буолуоҕа. Н. К. Крупская тоһо да элбэх государственнай дьыалаларынан дьарыктаннар тетя Пашаны үөрэппитэ.

Оттон сыл анараа аастыта, ол кэмнэ Ленин баһылыктаах Советскай правительство Москваҕа көспүтэ. Арай ити бириэмэҕэ «Правда» редакциятыгар (кини ессо да быстах кэмнэ Петроградка хаалан үлэлээбитэ) Ленин ыйытыыта оҥорбута кэлбитэ. Ол ыйытыы—тетя Паша салгыы үөрэнэрин, үөрэммэтин билии диэн этэ. Оччоҕо тетя Пашаны редакцияҕа ыытырбыттара. Кини кэлэн кумааҕы уонна харандаас кордоон ылбыта уонна Ильичкэ эппиэтин байэм суруйан ыытыам диэбитэ... Кэлин бу үлэһит дьахтар рабфагы бүтэрбитэ уонна фабрика директорынан үлэлээбитэ.

Партия үлэһит дьахтар дьиҥнээх эҥ быраактаах буолуутун түһунан Ильич ытын кэриэһин толорбута уонна толорор. Дойду дипломнаах специалистарын 58 барыһыаннарын дьахталлар ылыллар. Киниилэр бары рабочайдар уонна сулууспалаахтар ахсаанныларын анардара, оттон колхозтарга үлэһит илии 54 барыһыана дьахталлар. Ийэлэргэ уонна кыра оҕолоохторго маннык истиҥ кыһамньыны ССРС-тан атыҥа бинр да дойдуга көрбөккүн.

И. АРТЕМОВ, ССТА ырытааччыта.

Художник Е. Соловьев («Советский художник» издательство). ССТА фотохрониката.

ГЕРОЙ-ИЙЭЛЭР ҮЛЭ ҮӨҺҮГЭР

СССР Верховнай Советын Президиумун 1944 сыл от ыйын 8 күнүгэр «Герой-ийэ бочуоттаах аатын иҥэрии түһунан» Ыйааҕа тахсыбыта.

Биһиги ороЙуомутугар 32 ийэлэргэ Герой-ийэ бочуоттаах аата иҥэриллибэ. Киниилэр барыта 346 оҕолоохтор, ол иһигэр 1 ийэ 14, 1 ийэ 13, 3 ийэ 12-лии уонна 3 ийэ 11-дии оҕолоохтор. Герой-ийэлэр тоһо да элбэх оҕолоохторун, үгүс түбүктээхтэрин иһин норуот хаһаайыстыбатын араас салааларыгар активнайдык кыттан үлэлиилэр.

Үгүстэн аҕыйах холобуру эрдэллахха, Сылан нэһилиэгэр 14 оҕолоох У. Д. Макарова оскуолаҕа участковай балыһаҕа санитарканан, 13 оҕолоох П. А. Пономарева оскуолаҕа уборщицанан, 10 оҕолоох М. И. Иванова бороонку көрөөччүнэн үлэлиилэр. Бахсы нэһилиэгэр 11 оҕолоох Е. Г. Егорова оҕо садыгар кочегардыыр. 10 оҕолоох Е. И. Местникова ыанньыксыттыыр. Ити курдук Герой-ийэлэр Хоптоҕо нэһилиэгэр М. Д. Поселькая балыһаҕа санитарканан, Болугур нэһилиэгэр М. Е. Попова интернакка сэбиэдиссэйинэн, Мутудайга Е. Е. Морозова оскуолаҕа библиотекарынан, Болтоҥоҕо М. Г. Ефремова сепаратордаах отделениеҕа сэбиэдиссэйинэн үлэлииллэр. Маннык истиҥнэх эҕэрдэ ааҕыахха өп.

Герой-ийэлэр элбэх оҕо көрүүтэ, интитиэ тоһо да үгүс түбүктээҕин, сыралаҕын уонна уустугун үрдүнэн, ороЙуон культурата, экономиката салгыы күүскэ сайдарын туһугар айымныылаах үлэ үөһүгэр сылдьаллар.

Аан дойду үлэһит дьахталларын революционнай бырааһыныктарынан—кулун тутар 8 күнүнэн—бары ийэлэри интитиэх эҕэрдэлээн туран, туох баһылэригэр уонна киниилэр оҕолоругар туйгун доруобуйаны, ситиһиилээх үлэни,үөрэҕи, дьолу-соргуну баҕарабыт.

В. ДЬЯЧКОВСКАЯ.

ҮЛЭ ДЬАХТАТЫГАР

Уорҕа. Комсомол 50 сылын аатынан фермаҕа барыта аҕыс ыанньыксыт үлэлиир. Киниилэр 130-са ынаҕы көрөллөр.

Сыл икки ыйым түмүгүнэн ферма үрдүнэн ынах ахсыытын ортотунан 147-лии кг үүт ыанна. Василий Анемподистов 168-тыы кг үүтү ылан графигын аһарда. Саамай үчүгэй көрдөрүүлээх Марфа Титова буолла. Кини бирдии ынаҕыттан 217-лии кг-мы ыата.

Оттон ЫБСЛКС XVI съеһин

Алта уонча ынах төрөөтө

делегата, ферма старшайа Ирина Софронова бинр фуражнай ыаҕыттан 156-лыы оннугар 193-түү киилэ үүтү ыан кэллэ.

Билигин фермаҕа алта уонча ынах төрөөтө.

БИҺИГИ КОРР.

Квартаалламаҕы баар!

Совхоз Соловьевтааҕы отделениета бастакы кварталга 28600 кг үүтү ыыр былааннаабын инки ый устатыгар 35400 кг-наан толордо. Сүүрбэ ыанньыксыттан квартал аҕы сорудахтарын Сергеева А. Л. 1006, Иванова Е. Д. 950 уонна Ефимова А. И. 52 кг-наан аһардылар. Оттон инки ыйдааҕы былааны тахсыһан Свинобоева В. К. 536, Иванова А. Д. 249, Кронникова Е. И. 670, Собакина А. П. 793, Белых М. И. 887, Сибирякова В. И. 279 уонна Атласова А. И. 579 кг үүтү ыаттылар.

Итинник үчүгэй көрдөрүүгэ быйыл ынах ирдэ төрөөһүнэ тиэрта. Барыта 255 ынах бадарытан санга төрүөру 138-һэ бизрдэ. Ол аастыт сыл түстэх кэминээҕэр 40-наан элбэх.

Ол эрээри ыанньыксыттар дьулуурдаах үлэлэрэ быһаарар суолталанна. Киниилэр улуу сирдьит юбилейын чиэһигэр ударнай вахтаҕа туран, 685 центнери ыырга сорудахтаабыллар.

Государственнай ыытары ахсаанҕа отделение ордук үчүгэй көрдөрүүлээҥ. Бастакы кварталга 22500 кг туттарыллыахтаах 23000 кг-наан толорулунна. Ити 123.7 бырыһыанҕа тэҥнэһэр.

П. ВАСИЛЬЕВ.

ДЕПУТАТ

1955 сыллаахха Улахан Сыһыы фермэтин саҥа кэтээччи үлэһэ киирбитэ. Итиннэ ыла саҕалаан Эрилик Эристиин аатынан колхоз Хадардааҕы биригэдэтигэр үрүҥ илгэ үрүйэлии сүүрүгүрүүтэ. Бу алааска Саха АССР Верховнай Советын депутатынан аан бастаан ыанньыксыт Никитина Марфа Васильевна талыллар. Онтон кэлин эмиэ бу фермэттэн ынах ахсыттан 2700 килограмм үүтү ыаһыт Дмитриева Парасковья Осиповна Саха АССР Верховнай Советыгар депутатынан быыбардаммыт. Кини кэлин өссө истэринэ киирбит ССКП XXII съеһин делегатынан талыллыбыта. Онтон манна үлэлии сылдьыбыт Давыдова (Софронова) Евдокия Романовна, Иванова (Сидорова) Лукия Ивановна (Мальдьахситтэн), Романова Анна Михайловна (Үөрдэттэн) уонна билигин бу ферма старшайынан үлэлии сылдьар, төрөлөстөөҕү комсомольскай конференция делегата Давыдова Матрена Иннокентьевна араас кэмнэргэ оройуон Советын депутатынан быыбардаммыттара. Итини сэргэ олохтоох Совет депутаттарынан Кузьмина А. Т. (икки төгүл), Тарасова П. П., о.д.а. талыллан үлэлээбиттэрэ.

Ахардас биир фермэттэн итинник элбэх депутат туруоруллуута үлэ—чиэс, албан аат дьыалата буоларын өссө төгүл итэҕэтиилээхтик дакаастыыр. Онтон 1967 сыллаахха 152 №-дээх Хадардааҕы быыбардыыр уокуругунан Саха АССР Верховнай Советыгар депутатынан эмиэ Улахан Сыһыы фермэтин ыанньыксыта А. Т. Кузьмина туруоруллар. Ити туох этэрий? Бу Улахан Сыһыы депутаттар ииттиллэн тахсар алаастара буоларын кэрэһэлиир.

x x x

...Орто туннук тумустаан киирбит урдук томтордоох, кууда ситтэр куналлаах алаас бу бөрт дьадаҕы торуттээх Тарас Федорович Кузьмин олоҕо. Ити оройугэр саамай үһүк ньэлэнэр Чакыйга баар. Бу алаас ыллара сааһтарын тутарын бэйэлэрин көрүүнэр-харыы-хат курдук, тииййбэт тарни, тарпат тараһа, дьиэгэ баар, кинидэргэ суох буолан, сорох бааһырга хаһалара да кинини мүнтэн этэрдэн олорбуттара. Кэлин Советскай былаас олохтоммутун эрэ кэннэ ыла буолан бу ыһа таһаарар дьону кытта тэҥнэһиэ сананнамыттара. Тарас Федорович тыа хаһаайыстыбатын холбоһуктаһыытын бастакы күннэриттэн бэйэтин бэрдэ оттуулар чилиэнинэн киирэр. Холбоһук үлэтэһин үгүс гибин саҥа билэн кыһалан олорук курдук буолан истэхтэринэ, иккис оролоро Агана үс саһын ыттар.

Ол эрээри Аҕа дойдуу Великэй халааһыраллыттартан кэмүскүүр сэрии ыар сыллара, оҕуста ойон үөт курдук кыһалҕалыгы үөрэнэр ыарды биэрбиттэхтэрэ. Саҥа чэрэчүү улаатан эрэр кыыс 15 саастаах ыанньыксыттыы бараргэ тиийбитэ. Кинини аан бастаан үлэ дьарыгар үөрэппиттэрэ бүр фермэҕэ Аскуорадаахтыр. Өччүлэрэ билиҥҥи курдук үлэлиэхтэргэ усулуобуйа суоҕа, дьахтар кыһалҕалаах бастаан кэлбит ки-

тоолуута (1933 с.) Т. Ф. Кузьмин ганыыр кэргэнэ Наталья Васильевна сор суолланар... Оҕо аҕалара үөллээх кыайан кытта ийэлэрэ суох тулаайахсыйан хаалар. Кэлин кыыһа 5 саалыы туолуута аҕалара ыалластан кэргэннэнэр. Оҕолор ийэ таптаһыы, иэс кэлбэтин эмиэ билбэтэ. Дьахтар-кучир баһаллар. Онтон Гриша уонна Рема диэн бырааттаналлар.

Кузьмиинар алаастарыттан бөрт тутас Үрүйэ диэн сайылыктаах этилэр. Оҕолор кыстыктан сайылыкка, сайылыктан кыстыкка көһүү үөрүүтүн, сиэ эмиэ атыттар курдук, үүтүгү быһыттара. Сайын эбэтэр кыһын устата көрсүбэтэх дьотторугун бөрт элбэх кэпсээннээх үөрэ-көтө көрсүһэллэрэ. Онтон оскуола бэрүүгүн атыллааһын... Манчайгы, иккиэ, үһүс кылаастары бүтэрии үөрүүтэ. Итилэр бары билигин Агафья Тарасовна өйүгэр-санаатыгар хаһан да сүппэттик хатанан хаал-һаллэ үгүс мэрахаттары үөскэтэллэрэ. Маныаха олох ааргыгын саҥа тыырбыт эрчимнээх сүрэхтээх кыһыы биир саҥа үлэрэ кыһаттыыра, иннин сиэтэрэ... Үлэ—чиэс, хайҕал дьыалата.

Ахардас ити эрэ санаалар, үчүгэй эрэлэр киниэхэ тулуурут, үлэҕэ дьулуура үөскээбиттэрэ. Олох өчүрдээх-төнүрдээх аартыгар саҥа үктэммит кыыс дьон-сэргэ саналтын билэнһин, сороҕор кинилэр тэрээ-этэр, сэмэлиир, сороҕор сүбэлиир-амалыыр сатаалларын истэн үлэлиигэр-хамнаһыгар улам сыстыһан, атыттартан итэҕэс сылдьыбат буолбута. «Дьыл да кэлин» диэн саха өһүн хоһооно этэринии хайыы-үйэ үс сыл устата үлэлээбитин бэйэтэ да билбэккэ хаалбыта. Салгыы дойдутугар өссө биир сыл ыанньыксыттыыр. Ити икки ардыгар саҥа сүрэбэчээтигэр чугаһыыр.

Агафья 1950 сыллаахха кэргэн тахсан атын колхозка барар буолбута. Оччотооҕу колхозтарга үлэһит илии тиийбэт буолан, кэргэнэ олорор Арангастаах сайылыгар ыалларын ыытары киниэхэ үүт астааччынан ыыталлар. Эмиэ билбэт үлэтэ, дьоно-сэргэтэ. Ол эрээри ити иннинэ 4 сыл үлэҕэ эриллибит буолан саҥа эбээһинэһин дьулааннык суох көрсөр. Ас чыыһынан биэс сыл устата үлэлиир. Кэлин идэтинэн ыанньыксыттыы барар. Маннык колхозка бастыҥ көрдөрүүлээхтэр кэккэлэригэр сылдьар. Хас да сыл фермаҕа старшайдыыр.

А. Т. Кузьмина сүөһүттэн ылааччы бородуксуйатын саҥалата үрдэтэн иһэр. Холобур быһыытынан киниэхэ сыллардааҕы көрдөрүүлэрин аҕалабыт. Хас биирдии ынахтан ахсытан 1966 с.—1731, 1967 с.—1841, 1968 с.—1981, оттон ааспыт сылга—2258-тыы килограмм үүтү ыыры ситиспитэ. Кэргэнэ Роман Сергеевич 1947 сылтан колхоз производствотын туруу үлэһитэ. Кэлин 11 сылтан бэттэх сүөһү иитиитигэр бастаайынай сылдьар. Быһыыта оройуонна ичачат сүөһүнү иитэр маастардарыттан биирдэстэрэ. Кэргэнниилэр коммунистическай үлэ ударниктара буолуохтаах аатын чиэстээхтик сүгэллэр. Ор сыллаах аатыгы суох үлэлэриинэн, дьонгэ-сэргэҕэ, бииргэ үлэлиир табаарыстарыгар үтүө сыһыаннарынан биригээдэ колхозтаахтарыгар дириҥ итэҕэлгэн тугдаллар. Кинилэр сырдык үлэлэрин биир урдук сыаналыыран коммунистическай партия кэккэтигэр ылыллыбыттара буолар. Үс оҕолоохтор, улаханнара Аркадий Советскай Армия кэккэтигэр сулууспалыыр, оттон Анатолий тохсус, Альбина үһүс кылаастарга үөрэнэллэр.

x x x

Быыбардааччылар А. Т. Кузьминаны Саха АССР Верховнай Советыгар депутатынан талан туран үгүс наказтары биэрбиттэрэ. Ол аата киниэхэ республикаҕа киирэр бэйэлэрин талыылаахтарын сорудахтарын туруорсар уонна олор олохко киирииллэрин ситиһэр, оҕу тэҥэ бэйэтэ тэрийсэригэр эппиэттээх эбээһинэс сүктэрэллэр. Норуот талыылааҕын депутатскай эбээһинэһинин бу сылар сессияларга кыттыынан сылдьар биһиги республикабыт сайдыытын иннинки кэскиллэрин быһаарсыыга активнай кыттыыны ылыы уонна өйүө ханнык боппуруостар дьүүллэһиллибиттэрин, туох быһаарыылар ылыллыбыттарын быыбардааччыларыгар тиэрдии, ити дьаһаллар олоххо киирииллэрин тэрийсии, туолуутун ирдэһии, хонтуруоллааһын буолаллар.

Агафья Тарасовна хайдах бастыҥ производственник, коммунистическай үлэ ударника, Саха АССР Верховнай Советын депутата уонна коммунист буоларын быһыытынан дьоҥҥо-сэргэҕэ үтүө холобуру көрдөрөр. Ол иһин бииргэ үлэлиир табаарыстара киниэхэ кииһитинэн ааттыыллар. Кини коллективыгар үлэ бастыҥ ньымаларын олохтооһуҥҥа, үлэни хамнааһы тэрийиигэ, социалистическайдыы куоталаһыыны көҕүлээһиҥҥэ быһаарар оруоллаах. Дьоҥо дьаһаны дьоно-сэргэтэ кинини олохтоох Советка икки төгүл уонна Саха АССР Верховнай Советыгар депутатынан быыбардаан урдук итэҕэли сүктэрбиттэрэ дуо! Депутатскай эбээһинэһин чиэстээхтик толорор, быыбардааччыларын кытта кэмигэр көрсүһэр, отчуоттуур. Кинилэр наказтарын толоруута үгүс эрүүтээх үлэни ыытар уонна бэйэтэ тэрийсэр.

Кини туруорсуутунан колхоз барыта 123 тыһыынча солкуобайы ылан Мальдьаҕарга 160 оҕо үөрэнэр оскуола, Дирингэ 320 миэстэлээх икки этээстээх кулууп дьыалара үлэҕэ киирдилэр. Дирингэ 25 миэстэлээх балыыһа дьыалларын, Хайахсыт оскуолатын тутуутун «Межколхозстрой» күүһүнэн ыытары ситистэ. Депутат туруорсуутунан Хадаарга аҕыс кылаастаах оскуола аһыллан, дьиэтэ саҥардынна. Сусуу оҥорууга, кураанны утары охсуһууга анаан республика фондутан колхозка биир ДТ-74 маркалаах тракторы уонна үс вилоракы, Хайахсыкка электростанцияны, Дириҥ балыыһатыгар автомашинаны бэрдэрдэ. Дириҥ детдомугар 90 миэстэлээх уопсай дьиэ тутуутугар республикаҕа туруорсан үбү көрдөрөн быраайыан-сметатын оҥортордо. Герой-ийэ Посельскаяҕа колхозка дьиэ тутан биэрэриигэ биир үтүөлээх.

—Билиҥҥи даҕаны туола илик наказтар үгүстэр,—диир Агафья Тарасовна. —Холобур, сүөһү иитиитигэр илии ыараханыт үлэлэрин механизациялааһыҥҥа, Хадаар, Хайахсыт аҕыс кылаастаах оскуолаларын уунан итиилиир систематигэр киллэриигэ матырыйаала буруу.

x x x

Саха АССР Верховнай Советын депутата А. Т. Кузьмина түһүнэн ити курдук кылгастык кэпсээн туран, кини үлэлиир фермэтин, биригээдэтин үлэһиттэригэр-хамнаһыттарыгар тохтоон ааһыаҕы баҕарыллар. Улахан Сыһыы фермэтин коллектива быйылгы юбилейдээх сылга ынах ахсытан 2050-нуу иг үүтү ыырга оройуон бары ыанньыксыттарыгар ыҥырыы таһаарда. Онтон А. Т. Кузьмина бэйэтэ биирдии ынаҕыттан 2348-тыы килограммы ыырга урдэтиллибит эбээһэтэлистибэни ылына. Ити сорүгүн бу күннэргэ ситиһиилээхтик толорон иһэр.

Депутат үлэлиир биригээдэтэ үүт ыамыгар колхозка, оройуонна биир бастыгнара. Холобур, ааспыт сылга валовойунан 6012 центнер үүтү ыан, сорудаҕын 1572 центнерэ аһарбыта. Быйылгы сылга В. И. Ленин төрөөбүтэ 100 сыла туолар юбилейын чиэһигэр биригээдэ урдүгэн хас биирдии ынахтан 1735-тии килограмм үүтү ыырга эбээһэтэлистибэлэммитэ. Биригээдэ маннык урдук көрдөрүүнү ситиһиитигэр Саха АССР Верховнай Советын депутата, ыанньыксыт Агафья Тарасовна Кузьмина кыраҕа суох кылааты уурсар биир төһүү үлэһит.

С. АЛЕКСЕЕВ.

СНИМОККА: Саха АССР Верховнай Советын депутата Кузьмина Агафья Тарасовна, Хадаар нэһилиэгин Советын исполкомун председателэ Литвинцев Ерамей Илларионович уонна ыҥырыылаах Улахан Сыһыы старшай ыанньыксыта, райсовет депутата Давыдова Матрена Иннокентьевна.

Иккис, үһүс балаһааларга П. СЕДАЛИЩЕВ фотолара.

> **Биһиэхэ үлэһит дьахтар аҥардас сокуонунан эрэ буолбакка, оҥу тэҥинэн олоххо үлэһит эр дьону кытта тэҥ буруохтаах. Ол туһугар үлэһит дьахталлар общественнай ситиһиэх тустаах. Ол туһугар үлэһит дьахталлар общественнай предприятиелары уонна государственнай салайыыга [illegible] кыттыылара улааттар уларта турара наада.**
>
> *В. И. ЛЕНИН.*

ССКП КК Тезистэрин—массаҕа

ПРОПАГАНДАЛААҺЫН КҮҮҺҮРЭР

Мындаҕаайыттааҕы маҥнайгы сүһүөх партийнай тэрилтэ (секретара Дьячковскай Е. С.) политическай, агитационнай үлэни үлэһиттэр олорор сирдэринэн тэрийиини күүһүрдэн иһэр. Мындаҕайы бөһүөлэгэр уонна Кыстык-Күтэл фермэтыгар нэһилиэк Советыгар быыбардыыр уокуругтарынан 11 агитквартира тэриллибитэ. Онно биирдиилэригэр 3-түү политинформатордар сыһыарыллан үлэлииллэр. Кинилэри сөптөөх баламнаах уонна эппиэттээх дьоннортон сүүмэрдээһиҥҥэ улахан болҕомто ууруллубут. Ол курдук политинформатордар ортолоругар нэһилиэк Советын 25 депутаттара, 12 коммунистар, 6 комсомолецтар, 20 урдук уонна орто үөрэхтээхтэр, ол иһигэр 13 учууталлар, нэһилиэк, учаастак салайар үлэһиттэрэ бааллар. Маны таһынан 11 политтэрийээччилэр үлэлииллэр.

Саҥа дьылтан ыла кулуупка Ленинскэй пятницалар олохтоннулар. Лекциялары оҥоруу тэрилиэр, кэлин икки ыйга 12 лекция буолла. Партийнай, уопсай мунньахха уонна партбюроҕа политическай, агитационнай үлэ боппуруостара быһаарыллыахтаах дьүүллэһиллэр буолбуттар, ол курдук кэлин ыйдарга политтэрийээччилэр отчуоттара 6 төгүл истиллибит. В. И. Ленин төрөөбүтэ 100 сыла туолуутугар ССКП КК Тезистэрин партийнай уонна комсомольскай политүөрэх куруһуоктарыгар 4-түү занятиеҕа үөрэтиини ыытыллына. Агитквартираларга уонна бөһүөлэккэ көрдөрөн агитациямы тэрийиигэ үгүс үлэ барар. Ити тэрилиибит агитквартираларга лекциялары, бэсиэдэлэри оҥорууу тэрилиир.

Маны тэҥинэн, итэҕэһинэн политинформатордар бэйэлэрин үлэлэригэр былааннара суоҕа, кинилэр агитквартираларга сылдьыылларыгар график оҥоһуллубатара буолар. Сорох агитквартираларга көрдөрөн агитациямы тэрийии ситэрилин илик. Политинформатордар кэпсиир тематикалара үгүс кыаһардас. Партийнай тэрилтэ ити итэҕэстэри туоратарга үлэни салгыы ыытар.

БИҺИГИ КОРР.

СНИМОККА: Эрилик Эристиин аатынан колхоз Үрүҥ Күөл фермэтин старшайа, герой-ийэ Лукина Елена Васильевна.

САРСЫН—ДЬАХТАЛЛАР ААН ДОЙДУТААРЫ КҮННЭРЭ

ОРОЙУОН БАСТАКЫ ШОФЕР ДЬАХТАРА

1941 сыл от ыйын саната. Тыа сиригэр от үлэтэ гарааланан эрэр кэмэ. Ольга Кыыс дьиэтиттэн чугас Чибилиир от мустаран баран, ыксa киһэ дьиэтигэр кэлэн аһыы олордоруна, аата Бүөтүр этэ: «Тоойуом, сэрии бүппүт үһү. Фашистар сэриилэһэ киирбиттэр. Кустаакка дьону сэриигэ ылталаан эрэллэр диэллэр. Онон сатаатар эн эдэр киһи киирэргин убайдаргын, бырааккын кытта көрсөн хаал. Бука киниэхтэн биирдэстэрэ эмэ итэ ыгырыыга хабыллара буолуо үөнна өппө үлэ, үөрэх булан үлэлээн хуу, үөрэхэн дуу көрүөн этэ».

Аҕаларын тыла Ольгалааххa аҕыс сөкүөн буолара.

Кустаакка киирбиттэрэ, кырдьык аата эппитин курдук, Советскай Армия кэккэтигэр дьону ыгыран эрэр этилэр. Кыыс киирдэҕинэ сарсыныгар недучилищеҕа үөрэнэр быраата Михаил Советскай Армия кэккэтигэр ыгырыллыбыт бөбөскэтин тутан калбыта. Онон киэһэ бэрт сотору фронтка барар сэриэнэ сылдьара. Билэр ордоро, убайа Миитэрэй, быраата Михаил Ольгаҕа үлэ, үөрэх талан бэрт өр субэлээспиттэрэ, өппөнөнна сылдьыталаабыттара. Ити кэмнэ кыргыттары механизаторскай курстарга киирэн үөрэнэргэ ыгыллыбыт биллэриилэрэ хаһыаттарга тахсыбыт, радиоҕа бэриллэ турар бирикээлэрэ этэ. Биир киэһэ Ольганы ити курстартан биирдэстэригэр киирэн үөрэнэргэ субэлээбиттэрэ. Ольга шофер курсугар киирэргэ быһаарымныкка үөнна сууттара комсомол куораттааҕы комитетыгар барбыта. Онно кинини биир дойдулааҕа Егор Михайлович Филиппов көрсөн: сэнэк быһаарымныккын,—диэн хайдаабыта үөнна үөрэҕин бүтэрдэҕинэ дойдутугар тахсан үлэлиригэр субэлээбитэ.

—Отутча кыыс үөнна биир нуучча оҕонньоро буолан үс ый устата шофер курсугар үөрэммиппит. Сэрии буолан үөрэхэр, үлэлиир, өлөрөр усулуобуйа кытаанах этэ. Ити сыл сэтинньигэ бэһиэ буолан Чураҥчы МТС-гар икки ыйдаах стажировкаҕа тахсыбыппыт. Бэйэҥинэ шоферларга сыһыарбыттара. Стажировка кэнниттэн үс кыыспыт куораккa төнүүбүттэрэ. Миигин кытта биирдэ үөрэммит Маша Варламовалыын (Мария Платоновна биллэр Чураҥчы сельпотугар бухгалтердыыр) Чураҥчыга үлэлии хаалбыппыт. Маша МТС-ка монтажниктаабыта, онтон цехылдат собиэдиссэйэ буолбута, кэлин уонча сыл бухгалтердаабыта.

Оттон мин Г. Копейкин диэн механиктыын шоферынан үлэлэһэ биттим. Бастакы сылбар оройуон ийэлэр айылга сылдьарым. Кэлин куораттан, Бэстээхтэн арааһа таһааһыны, оҕуноуну, уматыгы таспытым. Копейкин таһааһыны куораттан ыган Бэстээххэ бырахтараара, эбэтэр куоракка олбуорга таһан кэбиһэрэ. Оҥу хаһ Чураҥчыга тэриллэрбэтим. Автомашинабыт баллараа техникалаах ГАЗ—АА этэ. Кини илиитин эрийдэлээ эстэрэ (собуоттанара) үөнна оччотообуга стол-нис да куһаҕан буолан шофер үлэтэ миэхэ, дьахтар киһиэхэ, оҕус ыарахан этэ. Биллэгин курдук өрүүр, сынналаа түһэр диэн суоҕа. Сорох кэмнэргэ оройуонтан соготох шофер буолан ылаттыыр кэминэрим эмиэ баара. Эр дьону сылын лайы фронтка ыытан иһэллэрэ. Кэлин армияттан шофер Ф. Г. Пастушков төннөн кэлэн биэргэ, үлэлээбиппит,—итинник көҥсүр биллэгин Ольга Петровна Иоселькая. Кини ус сыл устата шоферынан үлэлээбитэ. Ольга Петровна 1944 сылларааххa доруобуйатынан тапталыр идэтиттэн уурайбыта. Ол эрээри бастаан үлэлиир буолбут тэрилтэтигэр МТС-ка, кэлин РТС-ка үөнна «Сельхозтехника» холбоһуутун оройуонноҕу отделениетыгар биллэгин диэри ааттаах үлэлэргэ үлэлии сылдьар.

Кини көрүнэ Прокопий Прокопьевич Старостин Одьулуун кинитэ этэ. Кини адыас оҕо сылдьан Амма оройуонугар совхозка күрөөн кориэтэ тиийэн отутус сыллар бүтүүлэригэр трактористар курстарыгар үөрэммит. Онно хас да сыл үлэлээбит. Сэрии сылдэрыгар дойдутугар Чураҥчыга кэлэн МТС-ка механиктаабыта, мастерской собиэдиссэйинэн үлэлээбитэ үөнна оччолорго МТС иһинэн аһыллыбыт трактористар курстарыгар ааҕах киһини үөрэппитэ.

Көрүнэ өлөрүгэр Ольга Петровна кыра уолаҕын кыыс оҕолоох хаалбыта. Киниэхэ бэйэтэ көрөн-истэн, үөрэттэриэн үлэһит онгөртөөтө. Кыыһа Дуня биллэгин Намнаадыы недучилищетыгар үөрэнэр. Оттон уола Кеша «Сельхозтехника» оройуоннаадыы отделениетыгар трактористыыр.

Оройуонтан дьахталлартан шофер идэтиттэн бастаан үлэлээбит Ольга Петровна Иоселькая биллэгин ыччаттары, ордук кыргыттары, техникаҕа үлэлиргэ ыгырар. Кини бэрт сотору оройуонтан Олуохүмэ оройуонун «Дмитровскай» совхоз ыччаттарга республиканскай ыччаттарыгар таһааһыт ыгыллылларын сөбүлүү истибитэ үөнна оройуон ыччаттара техникаҕа сыстан, үөрэнэн үлэлиллэригэр бэйэтин баҕа санаатын этэр.

С. ЗВЕРСТОВ.

СИНИМОККА: Бахсы участковай балыыһатыгар үлэһиттэрэ үлэламмас туһунан субэлээһэ олороллор. Хаҥастан—патронажнай сестра Баишева Марфа Афанасьевна, фельдшер Окоемешникова Евдокия Николаевна үөнна сестра Фомина Августина Сергеевна.

Сылгы иитиитин сайыннарыы тутаах боппуруоһа

Аҕыйах сылга Чураҥчы ороҕуонун сылгыһыттара хас сүүстүү бэлтэй 81-дии куһуну ыган үөнна тыыннаах иитэн күһаҕаһы суох тумуга ситиспиттэрэ. Хаһаайыстыбалартан барыларыттан Ленин аатынан колхоз ордук көрдөрүүлэммитэ.

Оҕо эрээри ити ситиһиилэрдээн үөскүүр кыахтыгуоҕа. Колхозтарга үөнна совхозка киэн бэриэтэ, лаппа барыстаах салаа буолбутунан, сылгы иитиитин ордук күргэн тэтимнээн сайыннарар өйтөсаналаҕа киирдэ. Итинник биһиэхэ сылгыны аҥардас ахсаан эрэ оттуннун эҕэртэйэ курдук толкуйдаабаппыт, оҥу тэҥэ киэн бэрдэлэтэн, төрүөҕүн тутсарыма, биирдик сылгы аһа-уоллу биэрэригэ үлэлэтиэхтэрэ курдук эмиэ өйдүүбүт. Ити үлэ саралаана.

Аҕыннат күһүнгүттүүтэй Ленин аатынан колхозка үөнна Субуруускай аатынан совхозка бэлэҕэ үөнна үөр атыыларга биэнитировка ыытыллан сылдьар. Барыта 14 атыыр, 116 биэ көрүлүннэ. Олортон биир элитэ үөнна икки бастакы кылаастаах атыырдар, үөрт элитэ үөнна отут бастакы кылаастаах биэлэр буолуннулар. Биэлэртэн 23 үөнэ племенной ядрога ааҕыллыбыт. Аны үөр атыырга олдьубут

Ити икки хаһаайыстыбаҕа быйыл саас сылгыны сэлэһиит үөнна күһүн убайдыы араарыы итиллэн өлөрүү кэмигэр бонитировка салгыы ыытыллаҕа. Онон хаһаайыстыбалар бүтэйдэрэ, кылабыларга-хаһаалары ороҕуонуулар, кинилэр зоотехниктара үрүт атыы сирдэртэн аралыллыбыт атыырдары үөнна төгүөхтэрин чуолкайдыыр бэлэмнээһин үлэни бу күннэргэ саралыахтаахтар. Бонитировкаҕа сылгыһыттартан үгэс үлэ эрэйиллэр. Онон кинилэрин кытары эрдэттэн кэпсэтиһии ыытыллыахтаах. Бонитировка түмүгэр племенной үөрдэр, ахролар үөнна биэлэр тэриллиэхтэрэ.

Сылгы иитиитин сайыннарыыга Субуруускай аатынан «совхоз бэһиэччы дьаһалларо» ыытталаан эрэрэ кини барытын сөргэҕэлээтэр. Маниа Верхоянскай, Нам атыырдарга

Аҕыс сылга үөнна совхозка сылгы иитиитигэр анал зоотехник штатын көрүммүтэ үөнна биэлэргэ иитиинэ ыччат сылгыларга племенной үлэ үүнүгүн амалаах киирэригэ олохтообута көрөхсөбиллэрэх. Итиннигин хардыылары оройуон бары хаһаайыстыбаларыгар оҥоруохха наада.

П. ИЛЛАРИОНОВ.
Намнаадыы госплеменстанция Чураҥчы үөнна Алексеевскай оройуоннарыгар селекционнар зоотехнига.

Сүүрүк сылгылар күрэхтэһиилэрэ ыытыллар

СЫЛГЫ СПОРДУН ПРОПАГАНДАЛААЧЧЫ

...1946 сыл. Немецкай фашистары кыайыы сыла. Олох сыыйа туспэн, үгүстэр суостаах сэриттэн эргиллэн, аны айылээх тутуу фронтуттар үөрэ-көтө үлэлээн барбыттара. Дьон-сэргэ санаата көтөҕүллэн үлэ-хамнас хоннохтоохтук барар буолбута, онон бириэмэтигэр оонньуулардор да ыытыллыыллара. Онно сахалар эбүгэ сүрэттэн биһирээн дьарыктанар спордарын бикэр көрүнэ—ат сүүрүүтэ эмиэ соннъоноро. Оччолорго Мэҥэ-Хаҥалас ороҕуонун Ворошилов аатынан колхозугар сүүрүк аттэры баайыллыыр Иван Николаев оҕонньор дьарыктаһара. Кини сылыргыллыы ыыммыкан, аччыктатан эрчийэр. Ол кэмнэ бэйэтин кыаһар Кеша Сивнобоев уол кинноҕэ» хас да сыл ат сүүрдэччиэнэн сылдьыбыта. Куораттан чугас буолаһар республикаҕа кииргэн мэдэл кытталлара. Ити сылдьан уол куорат аттарын баайааччы Иннокентий Вочкарев ыыматын кытта билсиһэр. Ол сүүрүк сылгылары аччыктаппакка эрэ эрчийии этэ. Кырдьыга дьаһаны аһаабакка хам баалыыбыт сылгылар туох сэниэлээх буолуохтарай?

Ити ыыммыны Иннокентий Саввич бастакыттан тоҕо да сөбүлүү саныабытын кини туһэ олоҕо нилларэр кылаҕа суоҕа. Оччотооҕу ыты кырдьаҕастар собулээбэтэхтэрэ, бэйэлэрин урукку боайар ыыматыттан аккаастаныахтарын баҕарбатахтара. «Туохаам, эн өссө эдэргин, хойут бэйэҥ баайар буоллаххына талбыккынан дьаһайаар» диэн саба саҥараллара. Хайа баҕарар сылгыны кыайа-хото тутар, спорт бу көрүүгэ сайыннарар баҕалаах И. С. Сивнобоевка калкы сүүрүк сылгылары эрчийиини итэҕэйэллэр. Ити 1950 сыллааххa этэ.

Ити сыл кини баайбыт «Индейка» диэн атыыра республика рекордун олохтообута. 1600 м. сирэ 1 мүнүүтэ 57 сөкүүндэнэн, 3200 метрга 4 мүнүүтэ 4 сөкүүндэнэн калбыта. Итиннэ эмиэ Иннокентий Саввич Маҥа. Хаҥалас ороҕуонугар сүүрүк сылгылары эрчийиҥэ тренер быһыытынан биллибэтэ. «Индейка» олохтообут рекорда ер кэмэ кыайан туһаарыллыбатаҕа. Оттон И. С. Сивнобоев баайбыт «Нуоралдыын» диэн атыыра 1600 метрга итэ рекорду хатыламмыр. Калкы «Мөчүк» итэ бириэмэни бикэр сөкүүндэнэн туһаарар.

Иннокентий Саввич 1959 сыллааххa биһиги ороҕуоммутугар калбыта уонна бэйэтин тапталыр идэтиннэн сылгы спордун-сайыннарыыга тренердээбитэ. Эмиэ итиггэр республикаҕа кииргэн эстафетэҕэ кубогы ыларга ситиспитэ. Онно бикэрдиилэрэ 1600 метрга ус ат сүүрээ. Итиннэ күрэхтэһиҥэ кини эрчийбит «Хоробор», «Уланчык», «Серпа» диэн сүүрүктэрэ кыайыылаабыннан таҕыстыттара. Оттон 1961 сыллааххa Аммаҕа тиийэн ороҕуонтар пональнай кубоктарын ыл

(Бүтүүтүн 4 стр. көр).

Орто оскуоланы бүтэрбит комсомолка кыргыттар айымньылаах үлэ үөһүгэр сылдьалларын хаһыа баҕарар көруэххэ сөп.

СИНИМОККА: Дирин орто оскуолатын старшай пионервожатыта Полина Попова (хаҥаһа) уонна эргиэн систематыгар үлэлээн баран үрдүк үөрэххэ киирэргэ бэлэмнэнэр Светлана Максимова.

Кыргыттар кырачааннары иитэллэр

Фоторепортаж

Таҥара дьиэтэ. Ол эрээри киниэхэ куолакал тыаһа лоҥкунаабат буолбута үйэ аҥарын ааһан эрэр. Билигин манна Карл Маркс аатынан колхоз кырачаан гражданнара олороллор. Кинилэри Бахсы 2 №-дээх детсадын үлэһит кыргыттара көрөллөр, иитэллэр, үөрэтэллэр.

Сэбиэдиссэй Александра Афанасьевна Новгородованы батыһан кизиҥ хоско киирэбит. Иитээччи Екатерина Спиридоновна Протодьяконова старшай бөлөх оҕолорун үҥкүүгэ үөрэтэр. Василиса Барашкова, Катя Сокольникова уонна Зоя Попова «Үрүмэччилэр үҥкүүлэрин» ис киирбэхтик тэлороллор (маҥнайгы снимокка хаҥастан).

Орто уонна кыракыйдар бөлөхтөрө ону-маны тута оонньууларын тантыыллар. Степа Барашков, Вася Местников, Настя Барашкова, о.д.а. эҥин бэйэлээх дьиэни, пирамиданы оҥорон кэбистилэр (иккис снимок).

Елизавета Гаврильевна Дмитриева «Биһиги хоспут» диэн темаҕа пуучча тылын үөрэтэр. Оҕолор остооллоругар дьоһуннанан олорон тэтэрээттэригэр суруйаллар, дуоска диэки көрөллөр. «Мыло, утюг, печка, стул...» эҥин диэн тыллары табатык этэ сатыыллар.

Оттон бу үһүс снимокка көстөр Крисян Петров. Кини сүрдээҕин кыһаллан туран «Ленин портрета» диэн хоһоону аҕаан доргутар.

Оҕолор дьарыктанан уонна оонньоон бүтэн остолобуойдарыгар мусталлар. Бэрт бэрээдэктээх дьон эбит. Кинилэргэ поҕардара Дарья Васильевна Местникова миниьигэс бөрүөгү буһарбыт (бүтэһик снимок).

Детсадка үс бөлөххө арахсан 25 оҕо иитиллэр. Пьээнҥкэлэр М. И. Барашкова, Е. С. Ноговицына уонна А. И. Сорокоумова оҕолору иитии туһугар атыттары кытта тэҥнэ кыһаналлар. Бу барыта эдэр үлэһиттэрдээх иллээх көллектив кыракый гражданнары иитиигэ үчүгэй ситиһиилэнэллэригэр баҕарыллар.

П. СЕДАЛИЩЕВ
текстэ уонна фотолара.

ЭСТОНСКАЙ ССР. Сайын ыытыллар норуот үҥкүүтүн бырааһынньыгар 10 тыһыынчыттан тахса талааннар кыттыахтара. Ол иһигэр Хаапсалускай оройуон Нахимов аатынан колхоһуттан эмиэ кыттыахтара. Ону эһиги снимокка көрөҕүт.

П. РАУКАС фотота. ССТА фотохроникатa.

Редакция ПОЧТАТЫТТАН

Үөрэх билиитэ үрдүүр

Арыылаах начальнай оскуолата (директор Е. М. Борисова) үөрэх быйылгы дьылыгар үчүгэй көрдөрүүлэри ситиһэр. Сыл бастакы аҥарын түмүгэр 50 оҕоҕо сыана турбутуттан 49 оҕо үөрэҕин ситиһэр, эбэтэр үөрэх билиитэ 98 бырыһыаннга тиийдэ.

Оскуолаҕа 14 оҕо «4» уонна «5» сыаналарынан үөрэнэллэр. Кинилэртэн иккис кылаас үөрэнээччилэрэ Маша Карсанаева, үһүс кылаас үөрэнээччитэ Ира Барашкова наар «5» сыанаҕа үөрэнэн, туйгун үөрэнээччи чиэстээх аатын ыллылар.

В. И. Ленин төрөөбүтэ 1[illegible] сыла туолар эбилейын көрсө үөрэнээччилэр үһүс чиэппэр түмүгэр үөрэх билиитин 100 бырыһыан ситиһэн туран, үөрэх хаачыстыбатын өссө тупсарарга соруктаналлар.

М. ПОПОВ.

МАХТАНАБЫН

Мин быйыл кыһын улаханнык гриптээн ыалдьан балыыһаҕа көрдөрө барбытым. Онно врач Полина Петровна Попова көрөн баран ыалдьыбыт диагноспын сөпкө туруоран эмтээн үтүөртэ.

Мин кинини эмчит эрэ быһыытынан буолбакка, киһиэхэ үчүгэй сыһыаннаах, амарах сүрэхтээх, үтүө санаалаах врач быһыытынан билэбин. Кинини дьахтар Күнүн бырааһынньыгынан истиҥник эҕэрдэлинбин уонна үлэтигэр ситиһиини, үтүө доруобуйаны, дьолу-соргуну баҕарабын.

Т. С. СОСИНА.
Чурапчы с.

СЫЛГЫ СПОРДУН ПРОПАГАНДАЛААЧЧЫ

(Бүтүүтэ. Инини 3 стр. көр.)

быта. Манна аммалартан биир да ат кыайбатаҕа, онон биһиги сүүрүктэрбит олус табыллан баайыллыбыттарын көрдөрбүттэрэ.

1967 сыллаахха Майа сэлиэнньэтигэр биэс оройуон зональнай кубогын ылар иһин күрэхтэһиигэ И. С. Свинобоев эрчийбит биһиги сүүрүктэрбит холкутук бастаан, 10 аттан сэттэтэ кыайан, кубогы «мөҕүһүннэрбэккэ» да эрэ ылбыппыт. Ити кэнэ Иннокентий Саввиһы бэйэтин идэтин үчүгэйдик баһылаабыт, бу дьылаҕа ис дууһатыттан кыһаллар тренер быһыытынан сыаналаабат буолуохпут дуо! Ити биирэ. Ол гынан баран 1968 сыллаахха алҕаһатан кубогы мэҥэлэр мүччү ыһыгыннарбыттара. Манна кубок иһин 7 ат сүүрбүтүттэн И. С. Свинобоев эрчийчийбит 5 сүүрүгэ мэҥэлэр аттарын атахтаах оҥорботохторо, ол эрээри «Бааһынай» «Сылгыһыттан» олус хаалан (13 сөкүүндэ) кубогы мүччү туппуппут. Ити алҕаспытын ааспыт сылга сааскы сүүрүүгэ коннөрөн мэҥэлэртэн кубогы төттөрү ылбыппыт. И. С. Свинобоев эрчийбит аттара 1969 сыллаахха оройуоннга сайыҥны сүүрүүгэ куһаҕана суох бириэмэни көрдөрбүттэрэ. Биир биллэр сүүрүк «Налетчик» 1600 метри 1 мүнүүтэ 56,9 сөкүүндэнэн, 3200 метри 4 мүнүүтэ 10 сөкүүндэнэн кэлэн, оройуон саҥа рекордун олохтообута.

Бу күннэргэ Иннокентий Саввич биэс оройуон сүүрүк сылгыларын зональнай күрэхтэһиилэригэр 20-тэн тахса аты бэлэмниир. Кубок иһин күрэхтэһин кулун тутар 22 күнүгэр Чурапчы сэлиэнньэтигэр ыытыллыаҕа. Маныаха Ленин аатынан колхоз сылгыһыттара «Сынок» уонна «Точка» диэн сүүрүктэри олус хойутаан, тохсунньу эргэтигэр, улаханнык эккирэтэн, илиһиннэрэн туппуттара биир итэҕэһинэн буолар. Окуоха буруйдааҕынан звеновод Иван Дьячковскайы аҕыахха сөп.

—Ол эрээри,—диир Иннокентий Саввич,—кубогы сырата суох биэрбэтэрбит диэн баҕалаахпыт.

Иннокентий Саввич 43-һэ буолла. Ол тухары кини бу ядэ дьиҥнээх патриота. Сылгы спорда республика үрдүнэн сайдарыгар үтүө баҕалаах. Ол да иһин, туох да кэтэх санаата суох, бииргэ үлэлиир дьонун, табаарыстарын бэйэтин уустук идэтигэр үөрэтэр. Киниттэн көмө ылбыт уонна кини ниппит-үөрэппит дьонноро аҕыйаҕа суохтар. Билигин Мэҥэ-Хаҥалас оройуонун аты биллиилээх баайааччыта Дмитриев Иван Николаевич бэйэтин идэтин Иннокентий Саввичка ат сүүрдээччинэн сылдьан баһылаабыта. Оттон Титов уонна Ноговицын кини көмөтүн эмиэ элбэҕи билинэллэр. Амма оройуонугар ат спордун сайыннарбыт, инникитин элбэҕи эрэннэрэр талааннаах баайааччы Никифоров Н. Ф. Иннокентий Саввиһы «Ниппит-үөрэппит аҕам» диэн аатыыр. Маны сэргэ кинини кытта үгүс сыл устата бииргэ үлэлээбит, кини опытын кытта билсибит биһиги оройуоммутугар үгүс баайааччылар баалларр. Итини аасыт сайын оройуон киниигэр буолбут күрэхтэһиигэ «ыҥыырдаахтар» да сүүрүүлэрэ үчүгэйдик туоһулуур.

И. С. Свинобоев ат спордун сайыннарыыга ити ситиһиилэрэ улаханнык сыаналаммыта. Киниэхэ 1968 сыллаахха Саха АССР Верховнай Советын Президиума ат спордугар Саха АССР үтүөлээх тренерин аатын иҥэрбитэ. Бу республикаҕа маҥнайгы бочуоттаах аат. Кини сыралаах үлэтин үрдүктүк бэлиэтээһин туоһутунан үгүс ахсааннаах грамоталар уонна аналлаах бириистэр буолаллар.

—Уустук уонна элбэх сыраны эрэйэр бу үлэ,—диир үтүөлээх тренер,—бэйэтэ дириҥ ис хоһоонноох, сыл аайы бэйэбиттэн бэйэм үөрэнэбин.

Сүүрүк сылгылары баайыы маастара элбэх баҕа санаалардаах. Олор манныктар: ханнык баҕарар сүүрүк бэйэтин үйэтигэр ордук табыллар кэмнэрдээх. Онно түбэһиннэрэн, үчүгэйдик бэлэмнээн, эрчийэн республикаҕа рекорду олохтуохха наада. Ити урукку өттүгэр өйөммөтө. Чурапчы оройуона республикаҕа биир да рекорда суох, үксүн мэҥэлэр олохтууллар. Иккиһинэн, биһиги сылгыларбыт боруодаларынан кэккэ оройуоннартан хаалан иһэбит. Урут Эрилин Эристини аатынан колхоз соҕурууттан аҕалтарбыт ырааас хааннаах Верховой, Буденновскай, Донской боруода сылгылара бары көнньүнэн өлөннөр эһиннилэр. Арай «Источник» диэн атыыр онон-маная эргийэн республикаҕа тыыннаах сураҕа иһиллэр. Муҥ саатар бу сылгылар төрүөхтэриттэн биир да хаалбатах. Атын оройуоннар 50—75 бырыһыан хааннаах боруода сүүрүктэрин кытта аҥардас саха сылгыларынан киирсэр кыахпыт суох. Итини сэргэ биир эмэ тупсарыллыбыт хааннаах (15,5—25—37,5 бырыһыан) сылгы төрөөтөҕүнэ даҕаны аттаан эбэтэр туттан кэбиһэбит. Быһый сылгылар урууларын сайыннарбаппыт.

Үсүһүнэн, биллэр сүүрүктэри биир сиргэ баайары тэҥинэн хас хаһаайыстыба, ону ааһан биригээдэ аайы сылгыны эрчийэн, ыһыахтарга сүүрдүөххэ наада. Оччоҕуна эрэ элбэх сүүрүктэрдээх оройуон буолуо этибит. Төрдүһүнэн, оройуоннга аналлаах баайар кинини олохтуохха. Итинник кини Мэҥэ-Хаҥалас оройуонугар баар. Онно аналлаах конюшня, дьиэ, күрүө-хаһаа тутуллубут. Оттон биһиги оройуоммутугар итини оҥорор тоҕо сатаммат буолуой! Ипподрому стандартка сөп түбэһэр гына оҥоруохха.

Бу кырдьык даҕаны, үчүгэй санаалар. Маныаха бары өттүнэн өйөбүлү оҥоруохха наада. Оройуон үрдүкү салайар органнара уонна бары хаһаайыстыбалар салайааччылара Иннокентий Саввич ити баҕа санаалара туолууларыгар бары өттүнэн сөптөөх көмөнү оҥоруохтара диэн эрэнэбит.

Е. АНИСИМОВ.

Редакторы солбуйааччы
А. Г. ТУРАНТАЕВ.

БИҺИГИ ААДЫРЫСПЫТ: Чурапчы оройуона, Чурапчы сэлиэнньэтэ, К. Маркс уул. 12 №-рэ.

ТЕЛЕФОННАР: Редактор—0-89

Сурук отдела—0-90
Уопсай отдел—0-91
Типография—0-95

Редакцияҕа ыытар сурукка аадырыһы, арааланньаны, ааты, аҕа аатын хайаан да толару суруйуллуохтаах.

Сахаһыан №-рэ 29 Чурапчы оройуонунаҕы типография. Тахсар ахсаана 2474